

Asia Tietokannan tekijänoikeudellinen suoja
Hakija Mikael Boedeker Relabase Oy:stä
Annettu Helsingissä 25.8.1999

Selostus asiasta

Mikael Boedeker Relabase Oy:stä (jäljempänä hakija) on 23.2.1999 päivätyllä kirjeellään pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa Internetissä julkaistavaan tietokantaan liittyvistä tekijänoikeuskysymyksistä.

Hakija kysyy,

- 1) onko lausuntopyynnössä kuvattavaan tietokantaan kerätty tieto, tietokannan rakenne tai tietojen esitystapa hänen tekijänoikeussuojansa piirissä, ja
- 2) loukkaavatko tietokannan viittaukset lähteinä käytettyihin arvosteluihin niiden julkaisijoiden tekijänoikeussuojaa.

Hakija kertoo, että lausuntopyynnössä tarkoitetun tietokannan taulukoihin on kerätty yleisesti saatavissa olevaa tietoa. Kerätty tieto on lajiteltu, yhdistelty, arvioitu ja raportoitu tavalla, jota hakijan tietojen mukaan ei ole toteutettu missään muualla. Tietokannan perusrakenne on tehty Microsoft Access -ohjelmistolla.

Hakija kertoo, että tietokannassa on musiikkia sisältävien CD-julkaisujen sisällysluetteloita sekä niissä teoksia esittävien taiteilijoiden ja yhtyeiden nimiä. Samat tiedot voi saada CD-levyjen koteloista, levy-yhtiöiden myyntiluetteloista ja äänitearvostelujen otsikkotiedoista.

Hakijan mukaan tietokannassa on myös viitteitä CD-levyjen arvosteluihin ja niissä annettuihin arvosanoihin. Hakija toteaa, ettei tietokantaan ole kuitenkaan lainattu sanallisia arvosteluja eikä otteita niistä. Tietokanta ei sisällä myöskään soivia musiikinäytteitä eikä linkkejä sellaisiin.

Hakija kertoo, että arvostelut kuvaavat esitysten ja äänitysten laatua. Useimmat lähteet antavat sanallisen arvostelun lisäksi "numeerisia" arvosanoja, joita esitetään tähtien tai muiden merkkien muodossa. Joskus erityisen hyviä esityksiä korostetaan ruusukkeilla, "G" -merkeillä tai muilla erikoismerkeillä. Jotkut arvostelulähteet nimeävät kuukauden levyjä taikka 50, 100 tai 500 parasta levyä. Toiset arvostelulähteet puolestaan jakavat palkintoja. Tietokannassa on referoitu näitä mainintoja.

Hakijan mukaan tietokanta viittaa helposti tulkittavilla koodilyhenteillä CD-levyjen arvosteluihin. Koodeista voi lukea sen, missä julkaisussa ja milloin lähdearvostelut on julkaistu sekä sen, mitkä lähteiden arvostelutulokset ovat olleet. Arvosteluvitteet on tietokannassa lajiteltu numeroilla 5 (erityisen hyvä) 1 (huono). Samaa merkkiasteikkoa käyttää hakijan mukaan ainakin viisi lähettä. Jos lähteen merk-

kiasteikko on ollut erilainen tai sitä ei ole ollut ollenkaan, arvostelu on luettu ja sijoitettu saadun vaikutelman mukaan asteikolle 5 1.

Hakijan mukaan tyypillinen esimerkki tietokantaan sisältyvistä arvosteluvitteistä on seuraavanlainen: 5/Gg98(G9703); 4/Pg98; 3/F9704s. Esimerkki kertoo, että levy on saanut erityisen hyvän arvostelun The Gramophone -lehdessä numero 3/1997 ja saman julkaisijan Good CD Guide Bookin vuoden 1998 painoksessa, hyvän arvostelun vuoden 1998 Penguin Guide Bookissa ja keskinkertaisen arvostelun Fono Forum -lehdessä numero 4/1997. Fono Forum on kuitenkin korostanut erityisen hyvää äänityksen laatua (s-merkki).

Edellä viitatuista arvosteluista on tietokantaan kirjattu yhteenvedona arvosana Aq. A kuvaa parasta arvostelua (5/). Q (qualified) tarkoittaa varauksellisuutta, koska yhdessä arvostelussa esitystä on pidetty keskinkertaisena (3/). Tietokanta esittää sekä parhaimman tuloksen että arvosteluhaarukan, mikä hakijan mukaan on ainoita laatuista.

Hakija on liittännyt lausuntopyyntönsä tulosteen, joka esittää tietokantaan sisältyviä tietoja Johannes Brahmsin 4. sinfonian esityksistä. Hakija on liittännyt lausuntopyyntönsä myös tietokannan Internetissä julkaistavan käyttöohjeen osan, jossa kerrotaan arvosteluasteikosta, lähteistä ja viitekoodeista.

Hakija on täydentännyt lausuntopyyntöään 19.4.1999 saapuneella kirjeellään.

Hakija selvittää täydennyksessään ensin yleisesti relaatiotietokantojen rakennetta. Hakijan mukaan relaatiotietokanta sisältää tietoja, jotka liittyvät samaan aihepiiriin. Kun tiedot jaetaan pienempiin, yhtenäisiä osa-alueita kattaviin taulukoihin, yksittäisten taulukoiden käsiteltävyys paranee. Samanlaisina toistuvien kuvioiden ja tyhjien kenttien määrä vähenee verrattuna tietokantaan, jossa kaikki tieto on sijoitettu yhteen taulukkoon. Taulukoissa on yhteisiä tietoja, joiden kautta taulukot liitetään toisiinsa. Kun tietokannan käyttäjä hakee yhdestä taulukosta määrittelmänsä tiedon, ohjelma löytää liitosten avulla toisista taulukoista muuta (relaatio)tietoa, joka liittyy vastaukseen. Relaatiotietokannoista voi hakijan mukaan rakentaa monimutkaisia ja paljon erilaisia palveluja tarjoavia kokonaisuuksia.

Hakijan näkemyksen mukaan relaatiotietokanta soveltuu parhaiten suuren sanallisen tai numeerisen tietomassan tallentamiseen ja käsittelyyn. Numeerista tietoa voi myös muokata matemaattisesti. Laskentapainotteisissa tehtävissä relaatiotietokanta ei hakijan mukaan kuitenkaan kilpaile taulukkolaskennan kanssa. Hakija kertoo, että relaatiotietokannan kapasiteetti riippuu lähinnä tietokoneen kovalevyn koosta kun taas taulukkolaskennan kapasiteetti on rajallinen muista syistä.

Hakijan mukaan valmiit tietokantaohjelmistot tarjoavat atk-tekniset puitteet luovalle sovellustyölle. Hakija toteaa, että asiaa voi verrata taulukkolaskentaan, jossa ohjelmisto tarjoaa tyhjän ruudukon ja valmiiksi ohjelmoituja työkaluja. Tietokantaohjelmiston käyttäjä joutuu itse suunnittelemaan tietokantaa varten tarvittavat ruudukkoja vastaavat taulukot, niiden liitokset, tietojen hakukriteerit ja raporttimallit.

Hakija kertoo, että lausuntopyynnössä tarkoitettussa tietokannassa on viisi taulukkoa ja niissä tällä hetkellä yhteensä noin 45 000 tietuetta. Tiedon keräämiseen ja kirjaamiseen on tarvittu noin 3 4 miestyövuotta. Tietokannan sisältämä tietomäärä

lisäännyttyä jatkuvasti uusien lehtien ja kirjojen ilmestymisen myötä. Tietokantaan on valittu esityksiä, jotka jonkin lähteen mukaan ovat erityisen hyviä. Valituille esityksille on haettu lisää arvosteluvitteitä muista lähteistä. Tietokanta kattaa vain pienen osan klassisen musiikin CD-julkaisuista, mutta "kuorii" arviolta 90 % "kermasta".

Hakijan mukaan tietokannan kolme tärkeintä taulukkoa sisältävät tietoa sävellyksistä, CD-julkaisuista ja eri sävellysten esityksistä. Sävellystaulukko sisältää tietoja yli 8 000 sävellyksestä. Taulukkoon sisältyy sävellyksen nimi ja muuta täydentävää tietoa. Piilotettu koodi toimii liitostietona. CD-julkaisutaulukko sisältää tietoja yli 10 000 julkaisusta. Taulukkoon sisältyy julkaisujen otsikkotietoja ja viitteitä arvosteluihin. Levyn luettelonumero toimii liitostietona. Esitystaulukko sisältää tietoja yli 20 000 esityksestä. Taulukkoon sisältyy tietoja CD-levyjen ohjelmista ja esittävistä taiteilijoista. Siinä on myös muuta esityksiin liittyvää tietoa sekä arvostelukoodi, esimerkiksi A, A-, Aq, Aw tai B. Lisäksi taulukossa on liitostiedot kahteen edellä viitattuun taulukkoon.

Hakija kertoo, että tietokannan käyttäjä valitsee tietokannan pääraportista niin sanotusta alasvetovalikosta sävellyksen nimen. Ruudulle tulostuu arvostelukoodin mukaan alenevaan järjestykseen lajiteltu luettelo sävellyksen esityksistä sekä tieto siitä, miltä CD-julkaisulta ne löytyvät. Kun kursoria siirretään esityksestä toiseen, nähdään mitä muita esityksiä samalla CD:llä on. Arvosteluvitteet vaihtuvat vastaamaan osoitettua CD-julkaisua.

Hakijan mukaan musiikin harrastaja, opiskelija, kauppias, kirjaston asiakas tai radio-ohjelmien toimittaja näkee tietokannan avulla nopeasti eri arvostelulähteistä kootun näkemyksen siitä, mikä tai mitkä ovat parhaimmat tai mielenkiintoisimmat esitykset tietystä sävellyksestä. Äänitteiden tuottajat löytävät tietokannan avulla markkinaraot eli sävellykset, joista ei ole hyviä tai tuoreita äänityksiä. Saman tiedon etsiminen kirjoista ja lehdistä on hakijan mukaan erittäin vaikeaa ja aikaa vievää.

Hakija toteaa, että vaihtoehtojen selailu tietokannassa edellyttää interaktiivisuutta. Tietokanta olisi mahdollista julkaista esimerkiksi cd-romilla. Internet on kuitenkin hakijan mukaan sopivin kanava, koska tietokannan sisältö kasvaa ja täydentyy jatkuvasti. Päivityksiä voi tehdä riittävän usein, kun tietokanta on vain yhdellä www-palvelimella.

Hakijan mukaan tietokannan rakenteen kopioiminen ei ole kovin vaikeata relaatiotietokantoja tuntevalle. Tietokannan tietosisällön kopioiminen muulla tavalla kuin sähköisesti varastamalla on hakijan mukaan erittäin työlästä. Hakija kertoo seuranneensa alan lehtiä vuosien ajan. Hän toteaa, ettei ole kohdannut vastaavaa ideaa taikka yhtä monipuolista palvelua muualla kuin lausuntopyyntöissä tarkoitettussa tietokannassa.

Hakija on esitellyt lausuntopyyntöissä tarkoitettua tietokantaa 22.6.1999 pidetyssä tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Esittelyn yhteydessä on käynyt ilmi, että tietokannan sisällöstä noin 25 % on jo saatettu Internetiin. Tietokanta sisältää tällä hetkellä noin 50 000 tietuetta. Tietokanta ei ole Internetissä Access-muodossa. Ohjelmoinnin Internetiä varten on suorittanut ulkopuolinen yritys.

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeudesta

Tekijänoikeuslain (404/1961) 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on teoksen tekijänoikeus. Lainkohtaan sisältyvän esimerkkiluettelon mukaan muun muassa selittävä kirjallinen esitys, selittävä piirustus ja tietokoneohjelma voivat olla teoksia. Teos voi ilmetä myös muulla kuin esimerkkiluettelossa mainitulla tavalla. Muun muassa tietoja tai muuta aineistoa sisältävät kokoelmat, kuten tietokannat, voivat olla teoksia, vaikka niitä ei lain 1 §:ssä nimenomaisesti mainitakaan.

Teoksella tekijänoikeudellisessa merkityksessä tarkoitetaan henkisen luomistyön tuotetta. Kirjallinen tai taiteellinen tuote on tekijänoikeudella suojattu, jos sitä voidaan pitää tekijänsä luovan työn omaperäisenä tuloksena. Tällöin se niin sanotusti ylittää teoskynnyksen eli saavuttaa teostason. Teossuojan edellytyksenä ei ole muita erityisiä vaatimuksia. Esimerkiksi tuotteen kirjallisella tai taiteellisella tasolla ei ole merkitystä, ei myöskään sen aikaansaamiseksi vaaditulla työ- tai tietomäärällä. Myös käytännöllistä käyttötarkoitusta toteuttava tuote voi olla teos. Erään teosharkinnassa apuna käytetyn määritelmän mukaan teoskynnys ylittyy, jos voidaan olettaa, ettei kukaan muu vastaavaan työhön ryhtyessään olisi tehnyt samanlaista teosta. Ratkaisu teoskynnyksen ylittymisestä tehdään tapauskohtaisella harkinnalla.

Tekijänoikeus ei suojaa ideoita ja yleisiä periaatteita. Tekijänoikeus ei suojaa myöskään teoksen aihetta tai aiheen käsittelyä ohjaavaa metodologiaa taikka teoksen sisältämiä tietoja. Sen sijaan tekijänoikeus suojaa sitä omaperäistä ilmenemismuotoa, joka tietylle idealle, periaatteelle tai aiheelle on annettu.

Tekijänoikeuden sisällöstä säädetään tekijänoikeuslain 2 ja 3 §:ssä. Lain 2 §:ssä säädetään tekijän taloudellisista oikeuksista. Sen 1 momentin mukaan tekijänoikeus tuottaa, tietyin tekijänoikeuslain 2 luvussa säädetyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännökseen tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen. Saman pykälän 3 momentista ilmenee, mitä yleisön saataville saattamisella tarkoitetaan. Säännöksen mukaan teos saatetaan yleisön saataviin, kun se esitetään julkisesti tai kun sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen tai näytetään julkisesti.

Tekijän moraalisisista oikeuksista säädetään lain 3 §:ssä. Sen mukaan tekijä on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. Lisäksi säännöksessä kielletään teoksen muuttaminen tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tai omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla ja teoksen saattaminen yleisön saataviin tekijää sanotuin tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.

Teoksena suojattava kokoelma voi muodostua teoksista tai teosten osista, tiedoista tai muusta aineistosta. Esimerkiksi erilaiset tietokannat voivat olla teoksia. Tietokanta on määritelty muun muassa siten, että se on jäsennetty kokoelma tiettyä kohdetta kuvaavia tietoja (komiteanmietintö 1987:8, s. 123). Tekijänoikeussuojaa saadakseen tietokannan tai muun kokoelman on täytettävä tekijänoikeuden saamisen yleiset edellytykset. Vain tekijänsä luovuutta ilmentävä, omaperäinen ko-

koelma on teos. Kokoelman omaperäisyys voi ilmetä erityisesti kokoelmaan sisällytetyn aineiston valikoimisessa tai järjestämisessä. Kokoelman tekijänoikeus kohdistuu itse kokoelmaan, mutta ei sen sisältönä oleviin aineistoihin. Kokoelman tekijän oikeus kokoelmaan ei rajoita kokoelmaan otettuihin aineistoihin mahdollisesti olevia oikeuksia. Teoksena suojattava kokoelma voi olla teknisesti erilaisissa muodoissa, kuten esimerkiksi paperille tulostettuna taikka tallennettuna tietokoneen muistiin, tietokonelevykkeelle tai cd-romille.

Edellisessä kappaleessa selostetut periaatteet ilmenevät myös tietokantojen oikeudellisesta suojasta vuonna 1996 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 96/9/EY (jäljempänä tietokantadirektiivi). Sen mukaan direktiivin sisältämän määritelmän mukaiset tietokannat, jotka aineiston valinnan tai järjestelyn perusteella muodostavat tekijän omaperäisen henkisen luomuksen, saavat sellaisenaan tekijänoikeussuojaa. Direktiivi pantiin Suomessa kansallisesti täytäntöön muuttamalla tekijänoikeuslakia lailla (250/1998), joka tuli voimaan 15.4.1998. Direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä ei muutettu tekijänoikeuslain 1 §:ää. Direktiiviä käsitellään tässä lausunnossa jäljempänä tekijänoikeuslain 49 §:n yhteydessä.

Tekijänoikeuslain valmistelutöissä tietokoneohjelmaa on luonnehdittu siten, että se on tietojenkäsittelytehtävän esitys sarjana käskyjä, jotka tietokoneen keskussuoritin noutaa keskusmuistista ja suorittaa (komiteanmietintö 1987:8, s. 41). Tekijänoikeuslain muuttamista koskeneen hallituksen esityksen (161/1990 vp) mukaan "tietokoneohjelmaa voi luonnehtia joukoksi käskyjä, jotka saavat tietokoneen suorittamaan halutun toiminnan" (esitys s. 50). Tietokoneohjelma, joka on teos, saa suojaa kaikissa ilmenemismuodoissaan.

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt tietokoneohjelmiin liittyviä tekijänoikeuskysymyksiä lausunnoissaan 1989:7, 1993:12, 1996:3, 1997:12, 1997:18 ja 1998:16. Esimerkiksi lausunnossa 1996:3 tekijänoikeusneuvosto katsoi, ettei tietokoneohjelmalla tehdyn tarjouslaskenta- ja laskutusohjelmasonnellisuuden osa ollut riittävän omaperäinen ja itsenäinen saavuttaakseen teostason. Kyseessä oleva käskysarja oli muodostettu lähinnä käyttöohjekirjan mukaisesti tietokoneohjelman ominaisuuksia hyödyntäen. Tietojenkäsittelyongelman ratkaisemiseksi tehdyt valinnat eivät osoittaneet sellaista luovuutta ja omaperäisyyttä, etteikö joku toinen voisi päätyä samanlaiseen lopputulokseen käyttäessään samaa tietokoneohjelmaa kyseessä olevan tietojenkäsittelyongelman ratkaisemiseksi. Tietojenkäsittelyongelman ratkaisussa tehdyt määrittelyt olivat neuvoston mukaan pikemminkin lopputuloksen sanelemia ja siten osoitus lähinnä tietojenkäsittelyongelman mekaanisesta ratkaisemisesta.

Tekijänoikeus syntyy teoksen luoneelle luonnolliselle henkilölle. Teos voidaan alunperin luoda myös useiden luonnollisten henkilöiden yhteistyönä. Tällainen useiden tekijöiden luovista panoksista muodostuva teos voi olla joko yhteisteos tai yhteenliitetty teos. Yhteisteoksesta säädetään tekijänoikeuslain 6 §:ssä. Sen mukaan kahden tai useamman tekijän yhdessä luomaan teokseen, jossa tekijöiden osuudet eivät muodosta itsenäisiä teoksia, on tekijöillä tekijänoikeus yhteisesti. Kullakin heistä on kuitenkin valta vaatimusten esittämiseen oikeuden loukkauksen johdosta. Yhteenliitetty teos on kyseessä silloin, kun tekijöiden panokset ovat kokonaisuudesta toisistaan erotettavissa. Tällöin kukin tekijöistä määrää muista riippumatta vain omasta osuudestaan. Tekijänoikeuslaissa ei ole erityisesti yhteenliitettyjä teoksia koskevia säännöksiä.

Tekijä voi luovuttaa oikeuksiaan toiselle, myös oikeushenkilölle. Tekijänoikeuden siirtymisestä säädetään tekijänoikeuslain 3 luvussa. Tekijä voi luovuttaa taloudelliset oikeutensa kokonaan tai osittain. Moraalisista oikeuksistaan tekijä voi luopua laadultaan ja laajuudeltaan rajoitettua teoksen käyttämistä varten. Tekijänoikeus syntyy teoksen luomisella. Tekijänoikeuslain 43 §:n mukaan tekijänoikeus on voimassa, kunnes tekijän kuolinvuodesta on kulunut 70 vuotta.

Tekijänoikeuslain 49 §:n mukaisesta suojasta

Tekijänoikeuslain 5 luvussa säädetään eräistä tekijänoikeutta lähellä olevista oikeuksista. Teosten tai tietojen kokoaminen voi edellyttää suuria investointeja, vaikka lopputulos ei olisikaan teos ja siten tekijänoikeudella suojattu. Tällainen lopputulos voi saada tekijänoikeuden kaltaista suojaa tekijänoikeuslain 5 lukuun sisältyvän lain 49 §:n nojalla. Pykälässä säädetään luettelosuojasta ja tietokantojen erityissuojasta. Pykälän 1 momentin mukaan sillä, joka on valmistanut 1) luettelon, taulukon, ohjelman tai muun sellaisen työn, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, tai 2) tietokannan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta, on yksinomainen oikeus määrätä työn koko sisällöstä tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisesta osasta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin. Luettelosuojalla tarkoitetaan edellä viitatus momentin 1) kohdan nojalla syntyvää ja tietokantojen erityissuojalla edellä viitatus momentin 2) kohdan nojalla syntyvää suojaa.

Lain 49 §:n mukainen oikeus on voimassa, kunnes 15 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona työ valmistui, tai jos työ saatettiin yleisön saataviin ennen tämän ajanjakson päättymistä, 15 vuotta siitä vuodesta, jona työ saatettiin ensimmäisen kerran yleisön saataviin.

Luettelosuojaa koskeva säännös on sisältynyt tekijänoikeuslain 49 §:ään nykyisen tekijänoikeuslain säätämistä eli vuodesta 1961 alkaen. Tekijänoikeuslain valmistelutöiden mukaan luettelosuojaa on tarkoitettu suojaamaan erinäisiä tuotteita, joiden aikaansaaminen vaatii tiettyä vaivaa, ammattitaitoa ja pääomaa ja jotka olematta teoksia tekijänoikeudellisessa mielessä kuitenkin ovat niitä lähellä (komiteanmietintö 1957:5, s. 33). Luettelosuojan edellytyksenä on, että työssä on yhdisteltynä suuri määrä tietoja. Esimerkkinä luettelosuojaa saavasta työstä voidaan mainita puhelinluettelo.

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt luettelosuojaa muun muassa lausunnoissaan 1987:16, 1989:3, 1990:13, 1993:4, 1994:15, 1994:20, 1996:5, 1996:15, 1996:19 ja 1999:6. Lausunnossa 1987:16 katsottiin puhelinluettelo lain 49 §:ssä tarkoitetuksi luetteloksi, jonka jäljentäminen ei ollut sallittua ilman valmistajan suostumusta. Säännöksessä tarkoitettu suoja ei koskenut yksittäistä luettelossa olevaa tietoa. Lausunnossa 1996:19 katsottiin, että tietokonelevykkeelle tallennetussa, noin 200 asiakirjamallin muodostamassa kokonaisuudessa oli lain 49 §:n edellyttämällä tavalla yhdisteltynä suuri määrä tietoja ja että kokoelma oli siten 49 §:ssä tarkoitettu muu sellainen työ, joka on suojattu jäljentämisestä vastaan. Sen sijaan yksittäisten asiakirjamallien ei katsottu saavan luettelosuojaa, vaan niitä voitiin vapaasti hyödyntää kokonaisuudesta irrotettuna. Lausunnossa 1996:3 puolestaan katsottiin, että lausuntopyynnössä tarkoitettun sovelluksen avulla valmistetut asiakasrekisteritiedostot, joissa oli yhdisteltynä suuri määrä tietoja, olivat tekijänoikeuslain 49 §:ssä tarkoitettuja suojan kohteita.

Tietokantojen erityissuoja lisättiin tekijänoikeuslakiin lainmuutoksella (250/1998). Lainmuutoksella tekijänoikeuslaki muutettiin vastaamaan tietokantadirektiiviä. Luettelosuojan sisältöä ja suoja-aikaa muutettiin samalla yhtenäistämällä ne tietokantojen erityissuojan kanssa.

Tietokantojen erityissuojaa saa tietokantadirektiivissä tarkoitettu tietokanta. Direktiivin 1 artiklan 2 kohdan mukaan "direktiivissä tietokannalla tarkoitetaan teosten, tietojen ja muiden itsenäisten aineistojen kokoelmaa, jotka on järjestetty järjestelmällisellä tai menetelmällisellä tavalla ja johon elektronisesti tai muulla tavoin on mahdollistettu yksilöllinen pääsy". Vertailun vuoksi voidaan mainita, että englanninkielisen direktiivin mukaan tietokanta on "a collection of independent works, data or other materials arranged in a systematic or methodical way and individually accessible by

electronic or other means". Direktiivin 1 artiklan 3 kohdan mukaan direktiivin mukaista suojaa ei sovelleta tietokoneohjelmiin, joita käytetään elektronisen pääsymahdollisuuden sisältävien tietokantojen valmistamiseen tai niiden käyttämiseen.

Direktiivin johdanto-osassa on direktiivin soveltamisalaa selventäviä kohtia. Johdanto-osan 17 kappaleen mukaan tietokannalla tarkoitetaan kaikkia kirjallisia, taiteellisia, musiikillisia tai vastaavia teoskokoelmia, tai tekstiä, ääntä, kuvia, lukuja, tosiasioita ja tietoja sisältäviä kokoelmia. Termi "tietokanta" kattaa teosten, tietojen tai muiden itsenäisten aineistojen kokoelmat, jotka on järjestetty järjestelmällisellä tai menetelmällisellä tavalla ja joihin on mahdollistettu yksilöllinen pääsy ("whereas it should cover collections of independent works, data or other materials which are systematically or methodically arranged and can be individually accessed"). Tästä seuraa, että audiovisuaalisen, elokuvallisen, kirjallisen tai musiikillisen teoksen tallentaminen sellaisenaan ei kuulu direktiivin soveltamisalaan.

Johdanto-osan 20 kappaleen mukaan direktiivissä tarkoitettua suojaa sovelletaan myös tiettyjen tietokantojen toiminnalle tai käyttämiselle välttämättömiin osiin, kuten sanastoihin tai hakemistojärjestelmiin.

Johdanto-osan 21 kappaleen mukaan direktiivissä tarkoitettu suoja koskee tietokantoja, joissa teokset, tiedot tai muu aineisto on järjestetty järjestelmällisellä tai menetelmällisellä tavalla. Suojan saaminen ei kuitenkaan edellytä, että nämä aineistot on fyysisesti tallennettu muistiin jäsenetyllä tavalla.

Johdanto-osan 40 kappaleesta ilmenee, että tietokantojen erityissuojan edellyttämä panostus voi muodostua rahoituksesta taikka vaivannäöstä ja ajan sekä energian käytöstä.

Lain 49 §:ssä tarkoitettu suoja voi syntyä suoraan oikeushenkilölle. Luettelon valmistaja on yleensä se oikeus- tai luonnollinen henkilö, joka on taloudellisesti vastuussa luettelon kokoamisesta. Tietokantadirektiivin johdanto-osan 41 kappaleen mukaan tietokantojen erityissuojaa saavan tietokannan valmistaja on henkilö, jonka aloitteesta ja riskillä investointeja tehdään.

Lain 49 §:n nojalla suojaa saavaa työtä tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaista osaa ei saa kopioida eikä saattaa yleisön saataviin ilman työn valmistajan lupaa. Suoja ei estä suojan kohteeseen sisältyvien tietojen hyödyntämistä. Lain 49 §:ssä tarkoitettu työ, johon on tehty lisäyksiä tai muutoksia, voidaan tapauskohtaisesti harkiten katsoa uudeksi työksi, jolle lasketaan oma suoja-aikansa. Säännöksessä tarkoitettuun työhön sovelletaan sen 3 momenttiin sisältyvien viittaussäännösten nojalla useita tekijänoikeuden rajoitussäännöksiä.

Tekijänoikeuslain 64 §:n 7 momentin nojalla luettelosuojasäännöstä sovelletaan työhön, joka ensiksi on julkaistu Suomessa. Tietokantojen erityissuojasäännöstä sovelletaan työhön, jonka valmistanut henkilö on Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalainen tai jonka valmistajalla on vakinainen asuinpaikka Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Lisäksi säännöstä sovelletaan työhön, jonka valmistaja on Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion lainsäädännön mukaisesti perustettu yhtiö tai elinkeinonharjoittaja, jonka kotipaikka, keskushallinto tai pääasiallinen toimipaikka on Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Jos tällaisella yhtiöllä tai elinkeinonharjoittajalla on ainoastaan kotipaikka Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, sovelletaan 49 §:n 1 momentin 2 kohdan säännöksiä vain, jos sen toimilla on todellinen ja jatkuva yhteys Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion talouteen.

Lakia (250/1998) sovelletaan myös 49 §:ssä tarkoitettuihin suojan kohteisiin, jotka on valmistettu ennen lain voimaan tuloa. Siten jo ennen 15.4.1998 valmistettu tietokanta saa lain 49 §:n mukaisten suojan saamisen edellytysten täytyessä tietokantojen erityissuojaa. Ennen lain voimaan tuloa tehtyihin toimiin ja hankittuihin oikeuksiin sekä tehtyihin sopimuksiin sovelletaan kuitenkin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Erityisen siirtymäsäännöksen mukaan suojan kohteet, jotka on valmistettu 31 päivän joulukuuta 1982 jälkeen ennen lain voimaantuloa, ovat suojattuja 1 päivään tammikuuta 2013.

Lausuntopyynnössä tarkoitettu tietokanta

Tekijänoikeusneuvosto toteaa saamansa selvityksen perusteella, että lausuntopyynnön kohteena oleva tietokanta sisältää tietoja yli 8000 klassisesta ja nykymusiikin sävellyksestä ja yli 10 000 tällaista musiikkia sisältävästä CD-julkaisusta. Lausuntopyynnön mukaan tietokannan aikaansaamiseen on tarvittu arviolta noin 3-4 miestyövuotta. Tekijänoikeusneuvostolle esitelty tietokanta on toteutettu Microsoft Access 97 -ohjelmiston avulla.

Saadun selvityksen perusteella tietokantaan sisältyy viisi taulukkoa. Hakija on selostanut näiden sisältöä lausuntopyynnössään, sen liitteissä ja tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Tietokannan pääraportista saadaan sävellyksen valitsemisella taulukoitten muodossa näkyviin tietoa sävellyksestä sekä sävellyksen esitykset. Esitysluettelosta nähdään annettu yleisarvosana, esitysvuosi ja joitakin muita tietoja. Esitykset on luetteloitu arvostelujen perusteella annetun yleisarvosanan mukaan paremmasta huonompaan. Saman arvosanan saaneet esitykset on luetteloitu levytysvuoden perusteella uudemmassa vanhempaan. Cursorin avulla saadaan näkyviin joitakin lisätietoja tietyn esityksen sisältävästä julkaisusta sekä viitteet julkaisun saamiin arvosteluihin asteikolle 5-1 sijoitettuna. Osa lähteistä käyttää tätä samaa asteikkoa. Lisäksi alilomakkeen kautta saadaan näkyville tieto siitä, mitä muita esityksiä samalle julkaisulle sisältyy. Alilomakkeena ilmoitetaan myös "listed short works".

Tekijänoikeusneuvoston saaman selvityksen mukaan pääasiallisena valintaperusteena tietokantaan sisällytettäville julkaisuille on ollut se, että ne ovat saaneet jossakin käytetyssä lähteessä erityisen hyvät arvostelut. Lausuntopyynnöstä ilmenee, että tietokantaan on sisällytetty valtaosa klassisen musiikin esitysten "kermasta".

Vastaukset hakijan esittämiin kysymyksiin

Vastaus hakijan kysymykseen siitä, onko lausuntopyynnössä kuvattuun tietokantaan kerätty tieto, tietokannan rakenne tai tietojen esitystapa hakijan tekijänoikeussuojan piirissä.

Tekijänoikeus syntyy teoksen luomisen perusteella. Tietokanta on teos, jos se on omaperäinen. Tietokannan omaperäisyys voi ilmetä siihen sisällytetyn aineiston valinnassa tai järjestämisessä. Omaperäisyyttä voi ilmetä myös siinä muodossa, jossa tietokanta esitetään käyttäjälle. Myös tietokannan valmistamiselle ja käyttämiselle välttämätön tietokoneohjelma, jonka avulla tietokone etsii tietokannasta halutut tiedot, on omaperäisyysedellytyksen täytyessä teos. Tietokoneohjelma, joka on teos, saa suojaa sekä lähde- että konekielisyysmuodossaan. Lisäksi tietokantoihin liittyvät kirjalliset tuotteet, kuten tietokannan käyttämiseen opastavat kirjalliset selosteet, ovat omaperäisyysedellytyksen täytyessä teoksia.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, ettei lausuntopyynnössä tarkoitettu tietokanta ilmennä luovuutta lausunnossa edellä selostetun aineiston valintatavan perusteella.

Lausuntopyynnössä tarkoitettuun tietokantaan valittu aineisto voitaisiin ilmeisestikin järjestää ja esittää useammalla vaihtoehtoisella tavalla. Saamansa selvityksen perusteella tekijänoikeusneuvosto kuitenkin katsoo, että sille lausuntopyynnössä selostettuun ja täysistunnossa esiteltyyn tietokantaan sisällytetyt tiedot on järjestetty ja esitetty pitkälti tietokannan käyttötarkoituksesta johtuvalla eikä niinkään luovuutta osoittavalla tavalla. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, ettei sille esitetty tietokanta osoita teokselta vaadittavaa omaperäisyyttä.

Edellä selostetuilla perusteilla tekijänoikeusneuvosto katsoo, ettei lausuntopyynnössä ja tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa esitelty tietokanta tai sen esitystapa saa suojaa teoksena.

Tietokanta on esitetty tekijänoikeusneuvostolle sekä lausuntopyynnössä että täysistunnossa Access 97 -ohjelmiston avulla toteutettuna. Hakija on tehnyt ohjelmiston avulla tietokoneen suoritettavaksi tarkoitettun käskysarjan, jonka avulla tietokanta toimii. Tätä käskysarjaa voidaan pitää tietokoneohjelmana. Tekijänoikeusneuvosto on voinut tutustua tähän ohjelmaan vain siinä muodossa, jossa se on tietokannan esittelyssä ilmennyt. Saadun selvityksen perusteella voidaan todeta, että hakijan aikaansaama käskysarja on muodostettu pitkälti Access 97-ohjelmiston ominaisuuksia hyödyntäen. Saadun selvityksen perusteella tekijänoikeusneuvosto pitää todennäköisempänä sitä, että käskysarja on pikemminkin kyseisen ohjelman avulla tavoitellun lopputuloksen pitkälti sanelema kuin että se ilmentäisi tekijänsä luovuutta ja olisi teos.

Tekijänoikeusneuvosto korostaa, ettei se lausunnossaan ota kantaa siihen, onko Internetissä julkaistun tietokannan valmistamiseksi ja käyttämiseksi tehty tietokoneohjelma teos. Jos sitä voidaan pitää teoksena, tekijänoikeus siihen on alunperin syntynyt niille luonnollisille henkilöille, joiden luova panos ohjelmassa ilmenee.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että lausuntopyynnössä tarkoitettussa tietokannassa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja tekijänoikeuslain 49 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla. Saamansa selvityksen perusteella tekijänoikeusneuvosto katsoo lisäksi, että lausuntopyynnössä tarkoitettua tietokantaa voidaan pitää myös lain 49 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuna tietokantana, jonka sisällön kerääminen ja esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta. Lausuntopyynnössä tarkoitettua tietokantaa voidaan siten pitää tekijänoikeuslain 49 §:ssä tarkoitettuna työnä. Tietokannan valmistajalla on lain 49 §:n nojalla yksinomainen oikeus määrätä työn koko sisällöstä tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisesta osasta valmistamalla siitä kappaleita ja saatamalla se yleisön saataviin. Lausunnossa edellä on selvitetty sitä, ketä pidetään lain 49 §:ssä tarkoitettuna työn valmistajana. Suoja ei estä tietokantaan sisältyvien tietojen hyödyntämistä sinänsä. Tietokantaan sovelletaan lain 49 §:ään sisältyvien viittaussäännösten nojalla useita tekijänoikeuslain 2 luvun rajoitussäännöksiä.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että lausuntopyynnön liitteestä ilmenevä tietokantaan liittyvä kirjallinen seloste saa suojaa kirjallisena teoksena.

Vastaus hakijan kysymykseen siitä, loukkaavatko tietokannan viittaukset lähteinä käytettyihin arvosteluihin niiden julkaisijoiden tekijänoikeussuojaa.

Lausuntopyynnöstä ja sen liiteaineistosta ilmenee, että hakija on käyttänyt arvostelutietojen lähteinä ulkomailta peräisin olevia julkaisuja. Ulkomailta peräisin olevat teokset voivat saada Suomen

tekijänoikeuslain mukaista suojaa lain 8 luvun säännösten ja Suomessa voimaansaatettujen kansainvälisten sopimusten nojalla. Tekijänoikeuslain 49 §:n mukaista tietokantojen erityissuojaa voivat saada Euroopan talousalueelta lausuntopyynnössä edellä selostetuvin tavoin peräisin olevat tietokannat. Luettelosuojaa saadakseen työn pitäisi olla ensiksi julkaistu Suomessa.

Saadun selvityksen mukaan hakijan käyttämistä viittauksista CD-julkaisujen arvosteluihin ilmenee tiettyjen koodien avulla se, missä julkaisussa esitykset on arvosteltu ja millaiset arvostelut ne ovat saaneet. Hakija ei ole toisintanut tietokantaan arvostelujen sanallisia selosteita. Tekijänoikeusneuvostolla ei ole tarkkaa selvitystä siitä, minkälaisista julkaisuista arvostelutietoja on otettu.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, ettei Suomen tekijänoikeuslaki estä CD-levyjen sisällys- ja arvostelutietojen poimimista äänitealan julkaisuista osaksi omaa tietokantaa sillä tavoin kuin lausuntopyynnössä tarkoitettuun tietokantaan tietoja on kerrottu otetun. Tietojen poimiminen ei kuitenkaan saa johtaa siihen, että kopioidaan tekijänoikeuslain 49 §:n nojalla suojaa saava työ. Säännöksen nojalla on ennen lain (250/1998) voimaantuloa ollut kiellettyä jäljentää suuren määrän yhdisteltyjä tietoja sisältävä, ensiksi Suomessa julkaistu työ. Lain (250/1998) voimaantultua 15.4.1998 on kiellettyä kopioida ja saattaa yleisön saataviin ilman oikeudenhaltijan lupaa Suomessa ensiksi julkaistu, suuren määrän yhdisteltyjä tietoja sisältävä työ sekä Euroopan talousalueelta peräisin oleva tietokanta, jonka sisällön kerääminen, esittäminen tai varmentaminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta. Myös säännöksessä tarkoitettun tietokannan tai muun työn laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisen osan kopioiminen ja saattaminen yleisön saataviin ilman oikeudenhaltijan lupaa on kiellettyä. Säännöksessä tarkoitettu tietokanta voi olla esimerkiksi suuren määrän CD-levyjen sisällys- ja arvostelutietoja sisältävä, järjestelmällisellä tavalla esitetty työ, joka on joko paperilla tai elektronisessa muodossa. Säännöksessä tarkoitettua kopiointia on esimerkiksi suojatun tietokannan tai sen olennaisen osan siirtäminen osaksi omaa tietokantaa Internet-sivulle.

Lopuksi tekijänoikeusneuvosto huomauttaa, että sen tekijänoikeuslain 55 §:ssä säädettyyn toimivaltaan kuuluu antaa lausuntoja Suomen tekijänoikeuslain soveltamisesta. Tämän vuoksi tekijänoikeusneuvosto ei voi ottaa kantaa siihen, miten lausuntopyynnössä esitettyjä kysymyksiä arvioidaan muiden maiden lainsäädäntöjen nojalla.

Puheenjohtaja

Niklas Bruun

Sihteeri

Kaisa-Reetta Karhu

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa, johon ovat osallistuneet Arto Alaspää, Niklas Bruun, Martti Heikkilä, Päivi Liedes, Pamela Mandart, Kai Nordberg, Kirsi-Marja Okkonen, Lauri Rehardt, Pauli Ståhlberg, Markku Uotila ja Ahti Vääntinen.

